

**Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula,
Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“,
Universitatea din București**

ABATERI LITURGICE ȘI DEVIERI CANONICE OBSERVATE LA SĂVÂRȘIREA SFINTEI EUHARISTII

Abstract: *Although the Holy Sacrament of the Eucharist is one of the most important sacraments of the Church, on its account there are a series of non-canonical liturgical deviations, which are made by some clergymen as performers and administrators of the Holy Mysteries, and by some believers, as recipients of them.*

The most important of these non-canonical liturgical practices are service of the Holy Mysteries without the production, sanctification and transformation of the gifts of bread and wine mixed with water into the Holy Body and Blood of Jesus Christ the Saviour, the removal of “bits” for various needs of the believers, communion with prior preparation of the recipients of the Holy Sacraments by acquiring forgiveness of sins in the Holy Sacrament of Penance, by reconciliation with those whom are fighting with, too often or too rare Communion, prohibition from the Holy Communion for a long time, using several tablespoons or the personal tablespoon to administer the Holy Communion to the believers, so that they do not get contaminated with various diseases, communion of all the believers who take part at the celebration of the patron saint of the church, without confession, communion of the dying people who are unconscious, in a coma, to “guess” their fate as the Holy Communion “falls”, ie as the crumbs from the Holy Sacraments float in the wine poured into the teaspoon, communion for the deceased or superstition that it is not allowed to kiss the priest’s hand and the sacred objects and embracing the loved ones after Communion.

These mistakes committed against the Holy Sacrament of the Eucharist are categorized in the deadly sins group, sins that are so heavy, that they must not in any way be encouraged, but consistently and strongly fought because they reach the doctrine fund of the Church and make ugly and distort the most important of the seven Sacraments of the Church, ie the Holy Eucharist.

Keywords: *Holy Eucharist / Communion, The Divine Liturgy, deviations / non-canonical liturgical practices, sacrilege.*

Despre Sfânta Euharistie s-a scris mult în literatura românească, scoțându-se în evidență aproape toate aspectele care țin de această Sfântă Taină: biblic, istoric, dogmatic, liturgic ori canonic. În această privință ea este și rămâne Taina cea mai importantă din viața Bisericii și a credincioșilor, întrucât prin ea primim și ne unim cu Trupul și Sângele Domnului, cu Hristos Însuși. Sfânta Euharistie sau Sfânta Împărtășanie se săvârșește și se administrează în timpul Sfintei Liturghii, cea mai importantă dintre slujbele Bisericii¹.

Cu toate că pentru săvârșirea și administrarea Sfintei Euharistii sau a Sfintei Împărtășanii cărțile de slujbă și, în special, Liturghierul, ca și literatura teologică în acest domeniu, stabilesc rânduieli precise și norme canonice exacte, există multe abateri și devieri în săvârșirea acestei Sfinte Taine. Aceste abateri și devieri urătesc și distrug frumusețea și importanța duhovnicească a acestei Taine, unele fiind atât de grave ca și erezia. De aceea, în cele ce urmează, mă voi referi la acestea, arătând netemeinicia lor și pericolul pe care îl reprezintă pentru unitatea și uniformitatea liturgică și, mai ales, pentru păstrarea fondului nealterat al învățăturii de credință. Combaterea acestor abateri și devieri este necesară, dacă avem în vedere că Sfânta Împărtășanie este ceea ce noi avem mai scump în viața noastră. Căci, dacă în săvârșirea unor lucrări sfințitoare ale Bisericii, unele abateri liturgice și devieri necanonice pot avea influențe negative asupra a ceea ce se săvârșește, când este vorba de Sfânta Împărtășanie, atenția trebuie să ne fie cât mai sporită, având în vedere faptul că este însuși Trupul și Sângele Mântuitorului, față de care nu avem voie să greșim. Greșelile săvârșite față de acestea sunt categorisite în grupa păcatelor de moarte, deci păcate foarte grele, așa cum precizează povățuirile din Liturghie². Aici îngăduința, pogorământul sau înțelegerea nu operează decât cu rare excepții și numai în cazul în care nu se afectează esența sau sfințenia acestei Sfinte Taine.

1. Vezi pr. prof. dr. Nicolae Necula, *Rolul și importanța Sfintei Liturghii în viața credincioșilor*, în „Pastorație și misiune în Biserica Ortodoxă”, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001, p.73-90.

2. Vezi *Liturghier*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2000, p. 441-479.

1. Slujirea Sfintei Taine fără materia jertfelnică: pâine și vin amestecat cu apă³. Este o gravă abatere în săvârșire corectă a Sfintei Liturghii, numită „liturghia seacă”, fiindcă lipsesc elementele euharistice. Prin aceasta se anulează cele două scopuri ale liturghiei, sfințirea și transformarea darurilor de pâine și de vin în Trupul și Sângele Mântuitorului și împărtășirea cu ele a slujitorilor și a credincioșilor. Această abatere gravă, care înseamnă numai rostirea textului Liturghiei, este aspru pedepsită de autoritatea Bisericii, fiind un adevărat sacrilegiu și dovadă de necredință și lipsă de teamă de Dumnezeu.

2. Scoaterea de „părticele” pentru diversele trebuințe și nevoi ale credincioșilor⁴. Este practica pe care credincioșii o cer preotului atunci când oferă darurile de pâine și de vin pentru a le scoate o părticică pentru diferitele probleme de rezolvat. Preotul scoate din prescura oferită o miridă, asemănătoare celei pentru Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, o așează pe marginea Sfântului Disc și o lasă acolo până la rostirea cuvintelor de instituire sau până la sfințirea darurilor, când o ia de pe Sfântul Disc și o așează în prescura de unde a luat-o și le înapoiază, la sfârșitul slujbei, celui care le-a solicitat. Această „părticică” (miridă) este tăiată împreună cu prescura, în șapte părți și se consumă șapte zile, pe nemâncate, crezând că ajută la rezolvarea problemei.

Practica este incorectă și necinstită. Acea părticică, ca și prescura, nu sunt decât pâine adevărată care a trecut prin altar, a stat un timp pe Sfântul Disc, dar n-a primit nici un fel de sfințire sau binecuvântare. Nici anafură nu se poate socoti, căci n-a primit binecuvântarea anafurii. Cu atât mai mult, nu este mai importantă decât anafura sau Sfânta Împărtășanie, cum greșit cred unii credincioși. Ea este simplă pâine care nu are nici un efect asupra credincioșilor. De aceea, este imperios necesar să nu practicăm așa ceva. Dacă avem probleme de rezolvat, nu trebuie să alergăm la „părticică”, ci să ne curățăm sufletele prin Spove-

3. Pr. prof. dr. Ene Braniște, *Despre inovații în săvârșirea serviciilor divine*, în „Studii teologice”, II (1953), nr. 3-4, p. 379-403.

4. Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Ce sunt „părticelele” care se scot la Proscomidie și cum se justifică practica lor*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996, p. 117-120.

danie, pentru iertarea păcatelor, să ne împărtășim cu Trupul și Sângele Mântuitorului și așa vom rezolva toate problemele, nevoile și necazurile noastre. Aceasta este calea adevărată.

3. Împărtășirea fără spovedire⁵. Există practica, în unele Biserici Ortodoxe, cum este Biserica Ortodoxă a Greciei, ca să se dea Sfânta Împărtășanie fără oficierea, în prealabil, a Sfintei Spovedanii. Ba unii merg până acolo, încât afirmă că între cele două Sfinte Taine nu ar fi nicio legătură și nici măcar dezlegarea duhovnicului nu o mai socotesc necesară. Practica este greșită și necanonică, pentru că întotdeauna Sfânta Împărtășanie s-a dat numai în urma mărturisirii și a dezlegării de a o primi, dată fiind de duhovnic, ca urmare a iertării păcatelor prin Spovedanie. Pentru credincioșii Bisericii noastre, lucrurile sunt clare și nu există credincios care ar îndrăzni să se apropie de Sfânta Împărtășanie, fără să se fi spovedit și să fi luat dezlegarea de la duhovnic. Lucrul acesta mi se pare, din punct de vedere logic și psihologic, absolut normal, căci nu ne putem apropia de sfințenie, de Trupul și Sângele Domnului cu sufletul plin de păcate și fărădelegi. Nu vom fi, desigur, niciodată așa de curați și vrednici ca să merităm Sfânta Împărtășanie, dar contează faptul că am putut să recunoaștem păcătoșenia și smerenia noastră prin spovedire. Toți știm că Sfânta Împărtășanie se dă „spre iertarea păcatelor” și că nu ne putem prezenta înaintea lui Dumnezeu murdari și încărcăți de păcate, fără smerenie, căci cel care primește cu nevrednicie Trupul și Sângele Domnului „osândă își mănâncă și bea”, nesocotind trupul Domnului” (I Cor. 11, 29). Și continuă textul Scripturii: „De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit” (I Cor. 11, 30). Avertismentul Sfântului Apostol Pavel rămâne mereu valabil și el trebuie să ne dea de gândit.

În al doilea rând, în colecția de canoane a Bisericii Ortodoxe, există un mare număr de canoane care prescriu situațiile și păcatele pentru care este prevăzută oprirea de la Sfânta Împărtășanie și perioadele în care se aplică această dispoziție. Dacă nu-i spovedește pe credincioși, obligatoriu înainte de Împărtășanie, nu avem de unde să știm păcatele

5. Idem, *Se poate administra Taina Sfintei Împărtășanii fără cea a Spovedaniei?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. II, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2001, p. 279-285.

lor pentru a-i opri de la Sfânta Împărtășanie pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp. În această situație, necunoscând păcatele lor și neoprindu-i de la Sfânta Împărtășanie, ei se împărtășesc cu nevrednicie, suferind consecințele.

4. Deasa sau rara împărtășanie⁶. Această problemă nu este nouă și a preocupat pe duhovnici și credincioși în toate timpurile și s-au scris studii serioase în literatura noastră⁷. Ea vine mai ales din diaspora ortodoxă, unde credincioșii noștri trăiesc înconjurați de celelalte confesiuni creștine și, mai ales, de catolici, care împărtășesc în număr mare, la fiecare liturghie sau misă pe credincioși. Pe de altă parte, nici situația din bisericile noastre din țară, a unei împărtășiri rare nu este firească. În multe din bisericile noastre chemarea preotului: „*Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați*”, sună în gol, căci nimeni nu se apropie de potir. Faptul că nu se împărtășește nici un credincios este și trist și periculos. Trist, pentru că se constată o nepăsare și indiferență față de Sfânta Împărtășanie, periculos pentru că nu se împlinește scopul pentru care se săvârșește Sfânta Liturghie: împărtășirea credincioșilor. În Biserica Veche, până prin secolele IV-VI, credincioșii se împărtășeau în fiecare duminică și sărbătoare. După această perioadă, împărtășirea a început să devină tot mai rară din diverse motive: slăbirea credinței, a zelului pentru unirea cu cele sfinte, scrupulul pentru păcatele săvârșite, apariția canoanelor care impuneau oprirea de la Sfânta Împărtășanie pe perioade mai lungi sau mai scurte. La acestea s-au adăugat prescripțiile poruncii a IV-a bisericești, sub influența Sfântului Mitropolit Petru Movilă, care fixează pentru credincioși patru termene pentru primirea Sfintei Împărtășanii, adică cele patru posturi de durată din timpul anului bisericesc, sau măcar în cel al Paștelui. Fiind poruncă bisericească, credincioșii au interpretat ca pe o rânduială bisericească obligatorie și au redus numărul împărtășirilor la patru. Însă nimeni nu poate să ne oprească să primim Sfân-

6. Idem, *Cât de des trebuie și pot să se împărtășească credincioșii*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996, p. 189-193.

7. Pr. prof. Petre Vintilescu, *Sfânta Împărtășanie în spiritualitatea creștină. Dea-să ori rară împărtășanie?*, în „Studii teologice”, V (1953), nr. 5-6, p. 382-404.

ta Împărtășanie mai des, dar cu pregătirea necesară, adică cu spovedanie, dezlegare și post. Nici termenul de 40 de zile de care vorbește Sf. Simeon al Tesalonicului nu este normativ pentru primirea Sfintei Împărtășanii. Cât este valabilă Sfânta Împărtășanie nu poate aprecia nimeni. Ea se dă „*pentru iertarea păcatelor și viața de veci*”⁸. Nu i se poate stabili un termen de valabilitate sau de eficacitate, ci ne împărtășim atunci când simțim nevoia, când avem pe suflet păcate pe care trebuie să le mărturisim, ca apoi să ne unim deplin cu Hristos, prin Sfânta Împărtășanie. De aceea, nu este corect să vorbim nici de rară și nici de deasă împărtășire, ci de împărtășirea cu vrednicie și respect față de Trupul și Sângele Mântuitorului. Împărtășirea cu Sfintele Taine nu-i un lucru banal și de rutină, ca să-l facem în fiecare duminică și sărbătoare, dar nici să așteptăm Paștele sau cele patru posturi mari ca să ne împărtășim nu-i normal. În această privință, nu trebuie să așteptăm să ne spună duhovnicul cât de rar sau cât de des să ne împărtășim, căci nu ne cunoaște mai bine decât noi înșine. De aceea, îndemnul normativ este cel al Sfântului Apostol Pavel, care spune limpede: „*Să se cerceteze însă, omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt nepuțincoși și bolnavi și mulți au murit*” (I Cor. 11, 28-30). Deci, indiferent dacă împărtășirea se face rar sau des, ceea ce contează este pregătirea pentru primirea ei cu vrednicie.

5. Pregătirea pentru primirea Sfintei Împărtășanii⁹. Am socotit să spunem câteva cuvinte despre pregătirea în vederea primirii Sfintei Împărtășanii, pentru că nu întotdeauna se respectă această dispoziție canonică. Sfânta Împărtășanie fiind odorul cel mai de preț al creștinismului, primirea ei ne obligă la o atentă pregătire pentru a o primi. Nu putem să gândim primirea Sfintei Împărtășanii fără spovedirea păcatelor și dezlegarea duhovnicului de a ne împărtăși. În multe cazuri se dă dezlegare de împărtășire de mai multe ori cu o singură

8. *Liturghier*, p. 177

9. Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Cum trebuie să ne pregătim pentru primirea Sfintei Împărtășanii?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Trinitas, București, 2014, p. 410-496.

spovedanie sau pur și simplu dezlegarea fără mărturisire, ceea ce nu este corect.

În al doilea rând, trebuie să fim împăcați cu toată lumea. Sunt persoane care recunosc la spovedanie că sunt certate cu alte persoane, dar nu merg să-și ceară iertare și se împărtășesc fără aceasta, ceea ce nu este corect și atrage după sine nevrednicia.

În al treilea rând, pentru primirea Sfintei Împărtășanii se cere citită pravila de rugăciune sau canonul pe care mulți credincioși îl neglijează.

6. Oprirea de la Sfânta Împărtășanie pe termen lung¹⁰. Întâlnim, mai ales în mediul monahal, practica de a opri pe credincioși de la primirea Sfintei Împărtășanii, pe perioade mai lungi, conform canoanelor, de ani de zile. Asemenea practică nu este corectă, iar duhovnicul care folosește această metodă nu este iscusit. Oprirea de la Sfânta Împărtășanie pe perioade lungi nu este benefică și nici practică, fiindcă înseamnă îndepărtarea definitivă a persoanei din Biserică. Canoanele nu sunt făcute să se aplice după literă, ci interpretate și aplicate după caz. Ceea ce trebuie să ne intereseze este pocăința păcătosului, dorința lui de îndreptare și nu mărimea sau gravitatea păcatului. Ținând cont de aceasta, aplicăm măsura pentru îndreptarea lui. Pentru desfrânare, adulter, păcate împotriva firii și concubinaj oprirea de la Sf. Împărtășanie este recomandată.

7. Folosirea mai multor lingurițe sau a linguriței personale la administrarea Sfintei Împărtășanii,¹¹ pentru a nu ne contamina credincioșii cu diverse boli. Au existat și probabil mai există preoți care folosesc mai multe lingurițe sau atâtea lingurițe câți credincioși împărtășesc. După folosire, fiind de plastic le aruncă sau le dezinfectează și le întrebunțează iar. Există de asemenea credincioși care vin cu lingurița de acasă și cer să li se dea cu ea Sfânta Împărtășanie. Amân-

10. Pr. prof. Petre Vintilescu, *Primirea și oprirea de la Sfânta Împărtășanie*, în „B.O.R.”, LVI (1938), nr. 11-12, p. 728-74; Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Este bine și folositor să-i oprim pe credincioși de la Sfânta Împărtășanie?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Trinitas, București, 2014, p. 550-555.

11. Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Ce precizări sunt necesare în legătură cu administrarea Tainei Sfintei Împărtășanii?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. IV, Ed. Cuvântul vieții, București, 2010, p. 120-125.

două situațiile sau cazurile nu sunt îngăduite de Biserică, pentru că amândouă sunt o dovadă de necredință în realitatea Trupului și Sân-gelui Mântuitorului și în puterea lor tămăduitoare. De două mii de ani de creștinism, nu s-a pomenit vreo îmbolnăvire sau contaminare din Sfânta Împărtășanie.

8. Împărtășirea tuturor credincioșilor care participă la hramurile bisericii, fără spovedanie¹². Am cunoscut cazuri în care unii preoți, la hramul bisericii, împărtășeau pe toți credincioșii care participau la hram. La momentul împărtășirii credincioșilor citeau *Rugăciunea pe care o citește arhiereul sau preotul pentru iertarea tuturor păcatelor celor de voie și a celor fără de voie și pentru tot jurământul și blestemul*¹³, și apoi împărtășeau pe toți credincioșii din biserică. Tot în legătură cu împărtășirea, au fost teologi ortodocși care acreditau ideea ca toți credincioșii participanți la Sfânta Liturghie, indiferent dacă sunt spovediți sau nu, să primească Sfânta Împărtășanie.

Și una și alta din aceste două practici sunt inadecvate și împotriva rânduielilor bisericești. Împărtășirea nu se dă decât celor spovediți personal și cu dezlegarea de la duhovnic.

9. Împărtășirea muribunzilor¹⁴. Aceasta este o situație specială și delicată pentru că preotul este chemat, de cele mai multe ori, în ultimele clipe, când persoana respectivă a intrat în comă. Aici vom proceda cu multă prudență. Dacă persoana bolnavă dă măcar un semn că dorește împărtășirea, după ce-i citim cele două rugăciuni de dezlegare și dezlegând-o, o împărtășim. Dacă este inconștientă, nu vorbim și nu dăm nici un semn că dorește Împărtășania, n-o împărtășim, ci-i citim numai molitfele. Dacă nu poate înghiți sau vomită, de asemenea, n-o împărtășim. Dacă se hrănește artificial, cu furtun, îi dăm Împărtășania.

12. Idem, *Se poate da Sfânta Împărtășanie tuturor credincioșilor care iau parte la Sfânta Liturghie?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Trinitas, București, 2014, p. 543-549.

13. *Molitfelnic*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2006, p. 353-356.

14. Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Cum procedăm la împărtășirea bolnavilor și mai ales a muribunzilor*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Trinitas, București, 2014, p. 517-521.

10. În legătură cu împărtășirea muribunzilor sau bolnavilor, există o practică greșită și anume aceea de a „ghici” soarta acestora după cum „cade” Sfânta Împărtășanie, adică după cum plutesc firimiturile din Sfintele Taine în vinul turnat în linguriță: dacă sunt la vârful linguriței, la coada linguriței, plutesc sau pică la fund. Toate acestea se întâmplă în funcție de unde sau din ce parte turnăm vinul și cât ținem Sfânta Împărtășanie în linguriță. De aceea nu avem voie să facem nici un fel de preziceri sau să-i mințim pe credincioși¹⁵.

11. Împărtășirea pentru cei decedați?¹⁶ Întâlnim credincioși care vin la Sfânta Împărtășanie cu o lumânare în plus și uneori cer preotului să pomenească numele unor răposați. Preotul nu trebuie să facă aceasta niciodată, căci acest lucru constituie o abatere. Sfintele Taine și, mai ales, Sf. Împărtășanie se săvârșesc numai pentru cei vii.

12. Sărutarea mâinii preotului și a obiectelor sfinte și îmbrățișarea cu cei dragi¹⁷. După primirea Sfintei Împărtășanii unii nu mai sărută mâna preotului sau obiectele sfinte, ceea ce nu este corect. Sărutăm mâna preotului care a sfințit și ne dă Împărtășania și orice obiect sfințit: icoane, cruci, veșminte și ne îmbrățișăm cu cei dragi. Nu ne îmbrățișăm și nu ne sărutăm în scopuri erotice.

13. Împărtășania după consumarea medicamentelor¹⁸. Consumarea de medicamente ca urmare a unei boli, nu ne permite să ne împărtășim, iar dacă suntem clerici, de asemenea, n-avem voie să slujim și să ne împărtășim.

15. Idem, *Putem cunoaște evoluția stării bolnavului sau muribundului după cum „cade” Sfânta Împărtășanie?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Trinitas, București, 2014, p. 522-526.

16. Idem, *Este corect și folositor să ne împărtășim pentru cei decedați neîmpărtășii?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Trinitas, București, 2014, p. 530-534.

17. Idem, *Este corect să se sărute icoanele sau alte obiecte sfințite, ca și mâna preotului după primirea Sfintei Împărtășanii?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Trinitas, București, 2014, p. 509-513.

18. Idem, *Ce precizări sunt necesare în legătură cu administrarea Tainei Sfintei Împărtășanii?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. IV, Ed. Cuvântul vieții, București, 2010, p. 119-125.

Am prezentat cele mai grave abateri liturgice și devieri canonice de la săvârșirea Sfintei Euharistii, cu intenția de a evidenția cât sunt de periculoase pentru corecta slujire și administrare a acestei Sfinte Taine. Concluzia logică a acestei expuneri este că toate aceste practici nu trebuie, în niciun caz, încurajate, ci combătute cu consecvență și cu tărie, conștientizând pe slujitorii bisericești că ele sunt periculoase pentru că ating fondul doctrinar al Bisericii și urătesc și denaturează cea mai importantă dintre cele șapte Taine ale Bisericii, adică Sfânta Euharistie.